

Okul Öncesi Çocuğa Sahip Annelerin Otizm Spektrum Bozukluğuna İlişkin Farkındalıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Investigation of Awareness of Mothers of Preschool Children Regarding Autism Spectrum Disorder in Terms of Various Variables

Sayfa | 603

Feyat KAYA , Dr. Öğretim Üyesi, Hakkari Üniversitesi, feyatkaya@hakkari.edu.tr

Hasan Ferşat TAŞLIBEYAZ , Dr. Öğretim Üyesi, Hakkari Üniversitesi, fersattaslibeyaz@hakkari.edu.tr

Geliş tarihi - Received: 14 Kasım 2024
Kabul tarihi - Accepted: 14 Şubat 2025
Yayın tarihi - Published: 28 Nisan 2025

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2025), 16 (1), 603-618.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2025), 16 (1), 603-618.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Öz. Otizm spektrum bozukluğu (OSB) sosyal etkileşim, iletişim yetersizlikleri ile sınırlı ve tekrarlayıcı davranış örüntüleriyle karakterize edilen nörogelişimsel bir yetersizliktir. Son dönemlerde OSB yaygınlık oranı dünya çapında hızla artmaktadır. Yaygınlıktaki bu artışın olası nedenleri arasında tanı ölçütlerindeki önemli değişiklikler, tanılama doğru teşhisin konması, gelişmiş tanılama araçlarının kullanılması ve farkındalığın artması olarak gösterilmektedir. Bu çalışmada tipik gelişim gösteren okul öncesi çocuğa sahip olan annelerin OSB'ye ilişkin farkındalıklarının ve çeşitli değişkenlerle olan ilişkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma betimsel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını okul öncesi çocuğa sahip 196 anne oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçsal örneklemede yer alan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Veriler, demografik bilgi formu ile Okul Öncesi Çocukların Annelerinin Otizm Farkındalığı Ölçeği kullanılarak toplanmış ve analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, annelerin OSB farkındalığının yaş, eğitim düzeyi, meslek, yakın çevrede OSB olan bireylerin varlığı ve bilgi edinme kaynaklarına göre değiştiğini göstermektedir. Bulgular alanyazında var olan çalışmaların bulgularıyla karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıkları tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, Annelerin otizm farkındalığı, Okul öncesi çocuklar, Davranış kalıpları.

Abstract. Autism spectrum disorder (ASD) is a neurodevelopmental disability characterized by social interaction, communication deficits and limited and repetitive behavior patterns. Recently, the prevalence rate of ASD has been increasing rapidly worldwide. Possible reasons for this increase in prevalence include significant changes in diagnostic criteria, accurate diagnosis, the use of advanced diagnostic tools and increased awareness. In this study, it was aimed to determine the awareness of mothers with typically developing preschool children about ASD and its relationship with various variables. The study was conducted using a descriptive survey model. The participants of the study consisted of 196 mothers with preschool children. Criterion sampling in purposive sampling was used to determine the participants. Data were collected and analyzed using the demographic information form and the Autism Awareness Scale of Mothers of Preschool Children. The findings of the study show that mothers' ASD awareness varies according to age, education level, occupation, presence of individuals with ASD in the immediate environment and sources of information. The findings were compared with the findings of existing studies in the literature and their similarities and differences were discussed.

Keywords: Autism spectrum disorder, Autism awareness of mothers, Preschool children, Patterns of behavior.

Extended Summary

Introduction. Autism spectrum disorder (ASD) is a neurodevelopmental disability characterized by social interaction, communication deficits and limited and repetitive behavior patterns (APA, 2013). The prevalence rate of ASD is rapidly increasing worldwide (Suria et al., 2024). According to a study conducted in the United States among children up to the age of 8, 1 in every 36 children has ASD symptoms (Hughes et al., 2023). In Turkey, it is not possible to obtain accurate data on individuals with ASD due to the lack of a regular registration system (Alpdoğan et al., 2023). In order to better understand this rapid increase in the prevalence of ASD, it is thought that it is important to clearly know the symptoms of ASD and the characteristics of individuals with this diagnosis. One of the assumptions regarding the prevalence of ASD is the increased awareness in the society (Suria et al., 2024). However, the real reason for this prevalence in ASD in low- and middle-income countries is unknown (WHO, 2021). Similarly, when we look at the situation in our country, we can say that this increase in prevalence is not universal. Considering these, it can be said that research should be increased to examine ASD awareness in our country and to reveal the current situation. In this study, it was aimed to determine the awareness of mothers with typically developing preschool children about ASD and its relationship with various variables.

Method. Descriptive survey model was used in the study. Descriptive studies describe a presented situation as completely and perfectly as possible. Criterion sampling in purposive sampling was used to determine the participants. Accordingly, an individual, event or situation with the characteristics specified for a study can be identified. In this study, data were collected from 196 mothers of preschool children with typical development. Two separate forms were used to collect the data. One of them is demographic information form and the other is Autism Awareness Scale of Mothers of Preschool Children (AASAS). The internal consistency (Cronbach's alpha) coefficient to determine the reliability of the AOFÖ scale within the scope of this study was .91, the communication sub-dimension was .81 and the behavior sub-dimension was .88. The normal distribution graph and kurtosis-skewness values of the collected data were examined to determine whether they were normally distributed. According to the examinations, parametric statistical calculations were made since the data were normally distributed.

Findings. According to the results of the analysis conducted for the first, second and third research questions, it was observed that there was a significant difference ($p < .05$) between the age and education level of the mothers with preschool children participating in the study and their ASD awareness, but there was no significant difference ($p > .05$) with their occupation. Within the scope of the fourth research question, it was examined whether the presence of individuals with ASD in the mothers' immediate environment had a significant difference with the level of ASD awareness. When the results are examined, it can be stated that whether there are individuals with ASD in their immediate environment does not show a significant difference ($p > .05$) with the ASD awareness of the mothers. According to the fifth research question, which sought to determine the mothers' sources of information about ASD, it can be stated that social media (53%), television (32%) and books, newspapers and magazines (27%) were the most common sources of information, respectively. It was determined that there was a positive, moderate and significant relationship between the mothers' awareness of individuals with ASD towards communication and their awareness of behavioral patterns

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2025), 16 (1), 603-618.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2025), 16 (1), 603-618.
Araştırma Makalesi / Research Paper

of individuals with ASD ($r=.64$, $p<.01$). It was determined that there was a positive, high level, significant relationship between the mothers' awareness levels of individuals with ASD towards communication and the total scores of the AOFÖ ($r=.85$, $p<.01$) and between the mothers' awareness of behavioral patterns of individuals with ASD and the total scores of the AOFÖ ($r=.95$, $p<.01$).

According to the multiple linear regression results for the last three research questions, it was found that the number of children, education level, age, and the independent variables of mothers' awareness of the behavior patterns of individuals with ASD (dependent variable) explained 41% ($R^2_{adjusted}=.413$), 42% ($R^2_{adjusted}=.417$), and 41% ($R^2_{adjusted}=.408$), respectively.

Discussion and Conclusion. The first finding that emerged as a result of the study, which may be important to discuss, is that the ASD awareness of mothers differed significantly according to age and education level. Similarly, other studies in the literature show that people between the ages of 30-34 have high ASD awareness (Alsehemi et al., 2017). According to the education level variable, it was revealed that the awareness of university graduate mothers was higher than those with high school and lower education levels. This finding is similar to the findings of other studies in the literature (Arslan, 2023). The second finding that needs to be discussed is that no significant difference was found in terms of occupational variable. The findings of this study are similar to the findings of Alsehemi et al. (2017). In terms of sources of information, social media was found to be the most common source of information among mothers. This finding is in line with the findings of Serter and Yıldız (2021), who emphasized the impact of social media on obtaining information about ASD. It was found that awareness of communication and behavior patterns showed strong relationships with the total score of the AOFÖ. This finding is in line with the findings of a similar study in the literature (Yazıcı & Karsantik, 2023). Multiple linear regression analyses showed that mothers' awareness of the behavior patterns of individuals with ASD was significantly explained by the number of children, education level, age, and communication skills. These findings are in parallel with the results of Bozdoğan's (2022) study on the factors affecting awareness levels about ASD. As a result, it can be said that creating a social awareness specifically for mothers will contribute positively to the developmental processes of individuals with ASD. Customizing educational programs and awareness campaigns according to age and educational level could be an effective strategy to increase ASD awareness.

Giriş

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) sosyal etkileşim, iletişim yetersizlikleri ile sınırlı ve tekrarlayıcı davranış örüntüleriyle karakterize edilen nörogelişimsel bir yetersizliktir (American Psychiatric Association [APA], 2013; Hung ve Margolis, 2024). OSB'nin temel nedeni hala belirsiz olsa da (Hao vd., 2022; Macaroğlu-Akgül ve Mertoğlu, 2020) en temel risk faktörleri biyolojik, genetik ve çevresel gibi görünmektedir ve özellikle alkol kullanımı, ileri ebeveyn yaşı ve doğum öncesi hastalıklara vurgu yapılmaktadır (Carpita vd., 2022). OSB olan çocuklar, genel olarak göz kontağı kurma, jest ve mimikleri kullanamama, ismine tepki vermeme ve duyguları anlamama gibi sosyal iletişim ve etkileşim açısından sınırlılıklar yaşamaktadırlar (Centers for Disease Control and Prevention [CDC], 2022). Ayrıca rutinlere aşırı bağlılık, tekrarlayıcı davranış kalıpları ve ilgi alanları ile alışılmadık yeme ve uyku alışkanlıkları gibi özelliklere sahiptirler (Baloyi vd., 2024; Dillenburger vd., 2013). Bu özelliklerin bireyden bireye farklılık gösterebileceğinin farkında olmak OSB'nin anlaşılabilirliği açısından önemlidir (Yazıcı ve Karsantık, 2023). Farkında olmak, görülmesi ya da bilinmesi gereken şeylerden haberi olmak olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2024).

Son dönemlerde OSB yaygınlık oranı dünya çapında hızla artmaktadır (Suria vd., 2024). OSB de görülen bu yaygınlık nedeniyle dünya genelinde ortalama 78 milyon insanı etkilediği belirtilmektedir (Lord vd., 2022). Amerika Birleşik Devletleri'nde 8 yaşına kadar olan çocuklar arasında yapılan bir araştırmaya göre her 36 çocuktan 1'inde OSB belirtileri görüldüğü ifade edilmektedir (Hughes vd., 2023; Maenner, 2023). Yaygınlıktaki bu artışın olası nedenleri arasında tanı ölçütlerindeki önemli değişiklikler, tanılama doğru teşhisin konması, gelişmiş tanılama araçlarının kullanılması ve farkındalığın artması olarak gösterilmektedir (Shetty ve Rai, 2014; Suria vd., 2024). Ülkemizde ise düzenli bir kayıt sisteminin olmamasından kaynaklı OSB olan bireylere ilişkin kesin bir veri elde etmek mümkün değildir (Alpdoğan vd., 2023). Buna karşın rehabilitasyon merkezlerine devam eden öğrencilerin yaklaşık %53'nün OSB olan öğrencilerden oluştuğu belirtilmektedir (Aydın ve Özgen, 2018) OSB'nin yaygınlığında görülen bu hızlı artışın daha net anlaşılabilirliği için öncelikle OSB'nin belirtilerinin ve bu tanıya sahip bireylerin özelliklerinin net bir şekilde bilinmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

OSB yalnızca çocukların yaşamını etkilemekle kalmaz aynı zamanda çocuğa sahip olan ebeveynler için de birçok açıdan çeşitli zorlukları beraberinde getirmektedir (Han vd., 2024; Li vd., 2024). Özellikle toplum ve ebeveynlerin yeterli düzeyde bilinçlendirilmesi bu zorlukların üstesinden gelebilmek açısından oldukça önemli bir durumdur (Neng, 2021; Suria vd., 2024). Sözü edilen zorluklarla karşı karşıya kalan ilk grubun ebeveynler olduğu söylenebilir. Bu zorlukların başında ebeveynlerin OSB'ye ilişkin farkındalıklarının düşük olması ve yeterli bilgiye sahip olmaları gelmektedir. Ebeveynlerin bu zorluklarla başa çıkabilmeleri için öncelikle OSB hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak ve kendilerini nelerin beklediğini net bir şekilde ortaya koymak gerekmektedir (Hodgetts vd., 2015). Bunu gerçekleştirmek üzere başta ebeveynler olmak üzere toplumun tüm bireylerin farkındalığını arttırmak gerekmektedir.

OSB'de görülen yaygınlığa ilişkin göz önünde bulundurulmuş varsayımlardan birinin toplumdaki farkındalığın artmış olması gösterilmektedir (Shetty ve Rai, 2014; Suria vd., 2024). Ancak düşük ve orta gelirli ülkelerde OSB'de görülen bu yaygınlığın gerçek nedeni bilinmemektedir (World Health Kaya, F. ve Taşlıbeyaz, H.F. (2025). Okul öncesi çocuğa sahip annelerin otizm spektrum bozukluğuna ilişkin farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 603-618. DOI. 10.51460/baebd.1585355

Organization [WHO], 2021). Benzer şekilde ülkemizdeki duruma bakıldığında yaygınlıkta görülen bu artışın evrensel olmadığını söyleyebiliriz. OSB olan bireylerin sergiledikleri problem davranışların büyük bir kısmı toplum tarafından ilgili bireyin kişiliğine atfedilir. Bu düşünce tarzı, ailelerin destek arama davranışındaki gecikmelere yol açarak (Huang vd., 2013) etiketlemelere sebep olmaktadır. Ayrıca OSB olan çocuğa sahip birçok ebeveynin hem yakın hem de uzak çevresi tarafından dışlandığı bilinmektedir (Arslan, 2023). Ebeveynler bundan olumsuz etkilenmekte ve kendilerini toplumdan soyutlamaktadırlar (Biber vd., 2018). Bu durumun temel nedeni olarak toplumdaki farkındalığın düşük olması gösterilebilir. Benzer şekilde ülkemizde şimdiye kadar OSB'ye ilişkin sistematik veri kaydının ve yaygınlık tahminlerinin olmamasının nedeni genel nüfustaki düşük farkındalık düzeyinden kaynaklandığı söylenebilir. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda ülkemizde OSB farkındalığının incelenmesi ve var olan durumun ortaya konmasına yönelik araştırmaların artırılması gerektiği söylenebilir.

Ulusal alanyazın incelendiğinde OSB'ye ilişkin farkındalığın arttırılmasına yönelik farklı gruplara ilişkin çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar; sağlık personellerinin (Alpdoğan vd., 2023; Gölbaşı, 2021), üniversite öğrencilerinin (Kurt vd., 2023; Pirinççi vd., 2019), eğitimcilerin (Macaroğlu-Akgül ve Mertoğlu, 2020; Saçan vd., 2019), televizyon dizilerinin (Yener ve Geçer, 2021), ebeveynlerin (Başarı vd., 2023; Bozdoğan, 2022; Biber vd., 2018; Neng, 2023; Serter ve Yıldız, 2021; Tölük vd., 2021; Zülkar vd., 2021) ve toplumdaki diğer bireylerin (Arslan, 2023; Ulutaşdemir, 2021) OSB'ye ilişkin farkındalıklarını belirleme ve arttırmaya (Biber vd., 2018) yönelik olduğu görülmektedir. Ebeveynlerle yapılan farkındalık çalışmalarının sayısının az olmasının yanı sıra toplumdaki tüm bireylerin OSB'ye ilişkin farkındalığını arttırmaya ilişkin araştırmaların önemli olduğunu göstermektedir. Özellikle anneler, çocuklarının ilk öğretmenleri olmalarının yanı sıra çocukla en fazla zaman geçiren kişilerdir (Tölük vd., 2021). Bu durum annelerin çocuğunun bilişsel, davranışsal ve sosyal gelişiminde önemli bir figür olduğunu göstermektedir. Erken tanı diğer tüm yetersizliklerde olduğu gibi OSB'de de oldukça önemlidir. OSB'ye ilişkin farkındalığı yüksek olan anneler çocuğun olası OSB belirtilerine karşı daha duyarlı olmakla beraber erken fark etme ve tanıya yönlendirme sürecini başlatabilir. Böyle bir duruma erken müdahale ile birlikte OSB'nin etkisini en az seviyeye düşürebilir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda annelerin OSB'ye ilişkin farkındalığına yönelik araştırma gereksinimi devam etmektedir. Ayrıca tipik gelişim gösteren okul öncesi çocuk annelerinin OSB hakkında farkındalık düzeyinin yaş, meslek, eğitim düzeyi, OSB hakkında bilgi edinme kaynağı, yakın çevresinde OSB olan birey olma durumu değişkenleriyle olan ilişkisinin belirlenmesi bu konuda yapılacak ileri araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Belirtilen gereksinim doğrultusunda bu çalışmada tipik gelişim gösteren okul öncesi çocuğa sahip olan annelerin OSB'ye ilişkin farkındalıklarının ve çeşitli değişkenlerle olan ilişkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi çocuğa sahip annelerin yaşı ile OSB'ye ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Okul öncesi çocuğa sahip annelerin eğitim düzeyi ile OSB'ye ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Okul öncesi çocuğa sahip annelerin meslekleri ile OSB'ye ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Okul öncesi çocuğa sahip annelerin yakın çevresinde OSB olan birey olma durumu ile OSB'ye ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Okul öncesi çocuğa sahip annelerin OSB hakkında en çok bilgi edinme kaynakları nelerdir?

6. Okul öncesi çocuğa sahip annelerin OSB olan bireylerde görülen davranış kalıplarına yönelik farkındalıkları, annelerin OSB olan bireylerin iletişime yönelik farkındalıkları ve OSB farkındalıkları toplam puan aralarındaki ilişki ne düzeydedir?
7. Okul öncesi çocuğa sahip annelerin çocuk sayısı ile OSB olan bireylerde iletişim farkındalıkları birlikte OSB olan bireylerde görülen davranış kalıplarına yönelik farkındalıklarını yordamakta mıdır?
8. Okul öncesi çocuğa sahip annelerin eğitim düzeyi ile OSB olan bireylerde iletişim farkındalıkları birlikte OSB olan bireylerde görülen davranış kalıplarına yönelik farkındalıklarını yordamakta mıdır?
9. Okul öncesi çocuğa sahip annelerin yaşı ile OSB olan bireylerde iletişim farkındalıkları birlikte OSB olan bireylerde görülen davranış kalıplarına yönelik farkındalıklarını yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma modeli

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel çalışmalar, sunulan bir durumu olabildiğince eksiksiz ve kusursuz biçimde tanımlar. Araştırmacılar bireylerin, toplulukların ya da fiziksel mekanların özelliklerini (tutum, algı, farkındalık, yetenek, tercih gibi) özetlediklerinden dolayı sosyal bilimler alanında yürütülen araştırmalarda genellikle kullanırlar (Büyüköztürk vd., 2014). Tarama araştırmaları geçmişte olan ya da günümüzde halihazırda olan bir durumu olduğu biçimiyle ortaya koyar. Araştırmada yer alan konu, çalışma grubu veya nesnelere içerisinde buldukları koşullar mümkün mertebe en sade biçimiyle tanımlanır. Bu modelde önemli olan husus, açıklanmaya çalışılan durumun kendine uygun şekilde gözlenmesi ve aktarılmasıdır. Tarama araştırmalarından ulaşılan ilişkiler neden sonuç şeklinde açıklanmaz ancak bu anlamda ipuçları sağlayarak bir değişkendeki durumun varlığının ortaya koyulması halinde diğer değişkenin kestiriminde yararlı çıktılar sunabilir (Karasar, 2014).

Çalışma grubu

Katılımcıların belirlenmesinde amaçsal örneklemede yer alan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Buna göre, bir çalışma için belirlenmiş özelliklere sahip birey, olay ya da durum belirlenebilir. Bu durumda örnekleme için belirlenen ölçütleri karşılayanlar o çalışmaya dahil edilir (Büyüköztürk vd., 2014). Bu örnekleme yönteminde, araştırmacıların kendisi ölçütleri belirleyebilir veya önceden var olan bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Annelerin katılımlarında öncelikle gönüllülük esası aranmış ve tipik gelişim gösteren okul öncesi çocuğa sahip 196 anneden veri toplanmıştır.

Verilerin toplanması

Verilerin toplanmasında iki ayrı form kullanılmıştır. Bunlardan birisi araştırmacıların geliştirdiği demografik bilgi formu diğeri ise Neng ve arkadaşları (2023) tarafından geliştirilen Okul Öncesi Çocukların Annelerinin Otizm Farkındalığı Ölçeği (AOFÖ)'dir. Demografik bilgi formunda annelerin yaş, meslek, eğitim düzeyi, OSB hakkında bilgi edinme kaynağı, yakın çevresinde OSB olan birey olma durumu gibi bilgiler yer almaktadır. AOFÖ, 4'lü likert yapıdan oluşmakta (1=Yanlı, 2=Kararsızım, Kaya, F. ve Taşlıbeyaz, H.F. (2025). Okul öncesi çocuğa sahip annelerin otizm spektrum bozukluğuna ilişkin farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 16(1), 603-618.* DOI. 10.51460/baebd.1585355

3=Kısmen doğru, 4= Kesinlikle doğru), OSB olan bireylerle iletişim ve çevreyle etkileşim (8 madde), OSB olan bireylerde görülen davranış kalıpları (15 madde) olmak üzere 2 faktörlü yapıya sahip ölçek toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten 23 ile 96 arasında puan alınabilmektedir. Toplam puanın artması annelerin OSB hakkındaki farkındalık düzeylerinin arttığını işaret etmektedir. Her iki veri toplama aracı dijital ortama aktarılarak veriler Google Formlar aracılığıyla toplanmıştır. AOFÖ ölçeğinin bu çalışma kapsamında güvenilirliğinin belirlenmesi için iç tutarlık (Cronbach alfa) katsayısı .91, iletişim alt boyutu .81 ve davranış alt boyutu ise .88 bulunmuştur.

Verilerin analizi

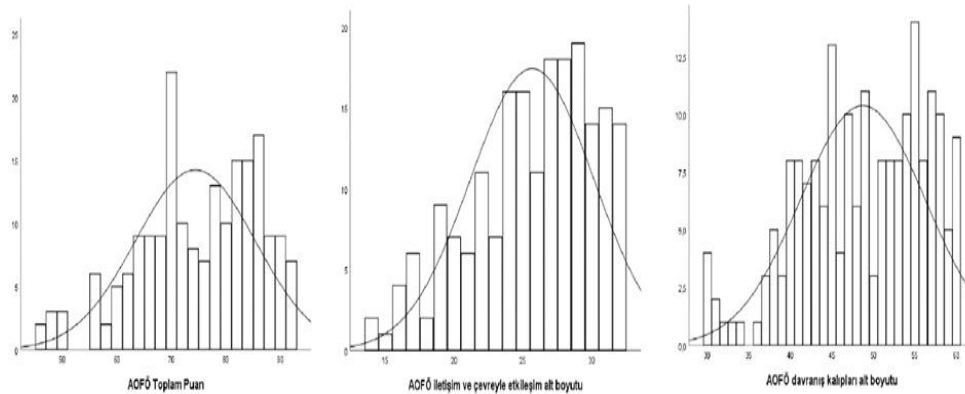
Normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek üzere, toplanan verilerin normal dağılım grafiği ve basıklık-çarpıklık (kurtosis-skewness) değerleri incelenmiştir. Yapılan incelemelere göre veriler normal dağılım sağladığından parametrik istatistiksel hesaplamalar yapılmıştır. Birinci, ikinci ve üçüncü araştırma sorularını yanıtlamada ilişkisiz örneklem için tek faktörlü varyans analizi (Anova), dördüncü soruda ilişkisiz örneklem için T-Testi, beşinci soru için frekans hesaplamaları gerçekleştirilmiştir. Altıncı araştırma sorusu için basit korelasyon (Pearson Korelasyon) katsayısı ve son üç araştırma sorularını (yedinci, sekizinci ve dokuzuncu) yanıtlamada ise çoklu doğrusal regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir.

Araştırma etiği

Araştırmanın etik uygunluğuna ilişkin üniversite etik kurulundan 16.07.2024 tarih ve 2024-104 oturum sayılı etik kurul kararı alınmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan ölçeğe ilişkin kullanım izni alınmış olup, ölçeğin uygulanma sürecinde katılımcılardan kişisel verileri talep edilmemiştir.

Bulgular

Okul öncesi çocukların annelerinin AOFÖ toplam puanı ve bu ölçeğe ilişkin iki alt boyutundan (iletişim ve çevreyle etkileşim, davranış kalıpları) elde edilen puanların normal dağılım eğrisi Şekil 1.'de sunulmuştur.

Şekil 1. AOFÖ toplam ve iki alt boyutunun normal dağılım grafiği

Sosyal bilimler alanında yürütülen araştırmalarda çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.5 ile +1.5 aralığında olması verilerin tek değişkenli normal dağılım sergilediğini belirtir (Tabachnick ve Fidell, 2014). AOFÖ toplam ve iki alt boyutunun çarpıklık ve basıklık değerleri belirtilen aralıklarda yer alması sebebiyle verilerin normal dağılım gösterdiği ifade edilebilir ve bu değerler Tablo 1.'de sunulmuştur.

Sayfa | 611 Tablo 1.

AOFÖ toplam ve alt boyutları çarpıklık, basıklık değerleri

	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
AOFÖ Toplam Puan	-.50	-.37
İletişim Alt Boyutu	-.58	-.46
Davranış Alt Boyutu	-.45	-.52

Birinci, ikinci ve üçüncü araştırma soruları için yapılan Anova sonuçları Tablo 2.'de sunulmuştur.

Tablo 2.

Annelerin değişkenlere göre AOFÖ puanlarının Anova sonuçları

	n	$\bar{X}$	SD	F	p
Yaş					
29 ve altı	32	74	11.6		
30-34 (a)**	74	77	10.5	4.327	.006*
35-39 (b)**	58	75	10.4		
40 ve üstü (c)**	32	68	10.8		
Eğitim Düzeyi					
Lise ve altı (d)**	42	69	11.3		
Üniversite (e)**	125	76	10.2	6.251	.002*
Lisansüstü	29	75	11.9		
Meslek					
Eğitimci	41	77	10.1		
Ev hanımı	74	74	11.7	1.143	.333
Memur	50	75	11.6		
Diğer	31	72	9.3		

* $p < .05$; **Hochberg's Post Hoc Testi'ne göre $a > c$, $b > c$, $e > d$

Sonuçlara göre, araştırmaya katılan okul öncesi çocuğa sahip annelerin yaşı ve eğitim düzeyi ile OSB farkındalıkları arasında anlamlı farklılık ($p < .05$) olmasına karşın meslekleri ile anlamlı farklılık olmadığı ($p > .05$) göze çarpmaktadır. Yaş ve eğitim düzeyindeki farklılığı ortaya koymak için Tablo 2'de verilen Hochberg's Post Hoc Testi sonuçları paylaşılmıştır. Buna göre 30-34 yaşındaki annelerin OSB farkındalık puanlarının 35-39 ile 40 ve üstü yaşındaki annelerden daha yüksek olduğu ayrıca 35-39 yaşındaki annelerin de 40 ve üstü yaşındaki annelerden daha yüksek OSB farkındalığına sahip olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyi değişkenine göre incelendiğinde ise üniversite mezunu annelerin lise ve altı düzeydeki annelere kıyasla OSB farkındalıklarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Değişkenlere ait gruplar arası varyansların homojen dağıldığı ($p > .05$) fakat örneklem büyüklüklerinin sayıları arasında fark olması gerekçesiyle Hochberg's Post Hoc Testi kullanılmıştır (Field, 2013).

Kaya, F. ve Taşlıbeyaz, H.F. (2025). Okul öncesi çocuğa sahip annelerin otizm spektrum bozukluğuna ilişkin farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 603-618. DOI. 10.51460/baebd.1585355

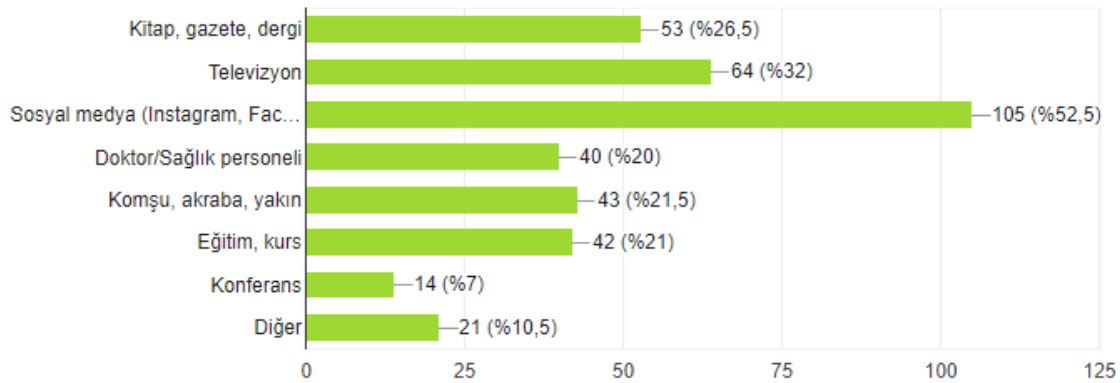
Dördüncü araştırma sorusu kapsamında, annelerin yakın çevresinde OSB olan bireylerin olma durumunun OSB farkındalık düzeyi ile anlamlı farkının olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmaya katılan annelerin yakın çevresinde OSB olanların sayısı 56 kişi olarak belirlenmiş ve yapılan T-Testi sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Sayfa | 612 Tablo 3.

Annelerin AOFÖ puanlarının t-testi sonuçları

		n	$\bar{X}$	SD	df	t	p
Çevrenizde OSB olan birey var mı?	Evet	56	77	9.6	194	1.824	.070
	Hayır	140	74	11.4			

Sonuçlar incelendiğinde, yakın çevresinde OSB olan bireylerin olup olmaması annelerin OSB farkındalıklarıyla anlamlı farklılık ($p>.05$) göstermediği ifade edilebilir. Annelerin OSB hakkında en fazla bilgi edinme kaynaklarının ne olduğunun belirlenmeye çalışıldığı beşinci araştırma sorusuna göre yapılan frekans dağılımları Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Annelerin OSB hakkında bilgi edinme kaynakları

Katılımcı annelere yöneltilen "OSB hakkında en fazla bilgiyi nereden edindiniz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)" sorusuna verdikleri yanıtlara göre sırasıyla en fazla sosyal medyanın (%53), televizyon (%32) ve kitap, gazete, derginin (%27) bilgi kaynağı olduğu ifade edilebilir.

Annelerin OSB olan bireylerin davranış kalıplarına yönelik farkındalıkları, annelerin OSB olan bireylerin iletişime yönelik farkındalıkları ve OSB farkındalıklarına ilişkin AOFÖ toplam puan aralarındaki ilişkinin araştırıldığı altıncı araştırma sorusuna ilişkin Pearson korelasyon katsayısı sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur

Tablo 4.

AOFÖ ve alt boyutları arasındaki korelasyon sonuçları

	n	$\bar{X}$	SD	1	2	3
1. İletişim		26	4.49	1	.64*	.85*
2. Davranış	196	49	7.53		1	.95*
3. AOFÖ		74	10.97			1

 $p < .01$

Annelerin OSB olan bireylerin iletişime yönelik farkındalık düzeyleri ile OSB olan bireylerin davranış kalıplarına yönelik farkındalıkları arasında ($r = .64, p < .01$) pozitif yönlü, orta düzeyde, anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Annelerin hem OSB olan bireylerin iletişime yönelik farkındalık düzeyleri ile AOFÖ toplam puanları arasında ($r = .85, p < .01$) hem de annelerin OSB olan bireylerin davranış kalıplarına yönelik farkındalıkları ile AOFÖ toplam puanları arasında ($r = .95, p < .01$) pozitif yönlü, yüksek düzeyde, anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Son üç araştırma sorularına yönelik yapılan çoklu doğrusal regresyon sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5.

Çoklu doğrusal regresyon sonuçları

Model	B	Standart Hata	β	t	p	R ²	F _(2, 193)
Sabit	22.213	2.584	-	8.595	.000		
Çocuk Sayısı	-.615	.485	-.070	-1.268	.206	.41	69.593
İletişim	1.078	.092	.642	11.698	.000*		
Sabit	15.843	3.902	-	4.060	.000		
Eğitim Düzeyi	1.161	.694	.092	1.671	.096	.42	70.605
İletişim	1.058	.093	.630	11.402	.000**		
Sabit	21.044	3.155	-	6.671	.000		
Yaş	-.011	.445	-.001	-.024	.981	.41	68.221
İletişim	1.080	.094	.643	11.429	.000***		

*F_(2, 193) = 69,593, p < .05 **F_(2, 193) = 70.605, p < .05 *** F_(2, 193) = 68.221, p < .05

Tablo 5'te de belirtildiği üzere anlamlı üç regresyon modeline ulaşılmıştır. Annelerin OSB olan bireylerin davranış kalıplarına ilişkin farkındalık düzeylerinin (bağımlı değişken) çocuk sayısı, eğitim düzeyi, yaş ve annelerin OSB olan bireylerde iletişim ve çevreyle etkileşim bağımsız değişkenleri tarafından sırasıyla %41'ini ($R^2_{adjusted} = .413$), %42'sini ($R^2_{adjusted} = .417$) ve %41'ini ($R^2_{adjusted} = .408$) açıkladığı bulunmuştur. Kurulan bu üç regresyon modelinde de annelerin OSB olan bireylerin iletişim becerilerine ilişkin farkındalıkları yine annelerin OSB olan bireylerin davranış kalıplarına yönelik farkındalıklarını birinci modelde olumlu yönde ve anlamlı $\beta = .64, t(193) = 11.698, pr^2 = .00$, ikinci modelde olumlu yönde ve anlamlı $\beta = .63, t(193) = 11.402, pr^2 = .00$ ve son modelde olumlu yönde ve anlamlı $\beta = .64, t(193) = 11.429, pr^2 = .00$ yordamaktadır. Diğer bir ifadeyle, annelerin OSB olan bireylere yönelik iletişim becerilerine ilişkin farkındalıklarının bir standart sapma artması, annelerin OSB olan bireylerin davranış kalıplarına ilişkin farkındalıklarının sırasıyla birinci modelde .642, ikinci modelde .630 ve üçüncü modelde .643 standart sapma kadar artmasını sağlayacaktır şeklinde ifade edilebilir.

Tartışma

Bu çalışmada, okul öncesi çocukların annelerinin OSB farkındalığı annelerin yaş, eğitim düzeyi, meslek, yakın çevrede OSB olan bireylerin bulunup bulunmaması değişkenleri bakımından incelenmiş ve bilgi edinme kaynaklarının neler olduğu araştırılmıştır. Bulgular, annelerin OSB farkındalığının belirli demografik faktörlere göre değiştiğini göstermektedir. Araştırma bulgularını alanyazında var olan çalışmalarla karşılaştırarak, benzerlikleri ve farklılıkları tartışmak bu bulguların önemini daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan ve tartışılması önemli olabilecek ilk bulgu, annelerin OSB farkındalığının yaş ve eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşmasıdır. Özellikle 30-34 yaş grubundaki annelerin OSB farkındalığı puanları, diğer yaş gruplarından daha yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde alanyazında yapılan diğer çalışmalar da bu yaş aralığındaki kişilerin OSB farkındalıklarının yüksek olduğunu göstermektedir (Alsehem vd., 2017; Dillenburger et al., 2013). Eğitim düzeyi değişkenine göre ise üniversite mezunu annelerin farkındalıklarının lise ve altı eğitim düzeyindekilerden daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Bu bulgu alanyazında var olan diğer araştırma (Arslan, 2023; Karavuş, 2019) bulgularıyla benzerdir. Yapılan çalışmalarda (Arslan, 2023; Karavuş, 2019) lisans eğitimi almış bireylerin, OSB konusunda daha fazla bilgi sahibi olduğu ve daha yüksek farkındalığa sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen bulgu, yaş ve eğitim düzeyi değişkenlerinin OSB farkındalığı da anlamlı bir farklılık oluşturduğunu göstermektedir.

Tartışılması gereken ikinci bulgu ise meslek değişkeni açısından anlamlı bir farklılık bulunmamış olmasıdır. Bu çalışmanın bulguları; Alsehem ve arkadaşları (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularıyla benzerlik gösterirken, Abusukkar (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularından farklılık göstermektedir; araştırmada, katılımcıların meslekleri (özel eğitim alanında çalışan eğitimci) ile OSB farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Ancak yürütülen bu çalışmada meslek değişkeninin otizm farkındalığı ile anlamlı farklılığın olmadığı bulunmuştur. Bu durum, özel eğitim alanında çalışan annelerden veri toplanmamış olması ile açıklanabilir. Ayrıca, beklenenin aksine yakın çevrede OSB olan bireylerin varlığı ile OSB farkındalığı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Alanyazında bu bulguyla örtüşen (Gölbaşı vd., 2021) ve ayrışan (Bozdoğan, 2022) çalışma bulgularının olduğu görülmektedir. Bozdoğan (2022) çevresinde OSB olan birey olanların, OSB farkındalığı olmayanlara göre yüksek olduğunu belirtirken, Gölbaşı ve arkadaşları (2021) çevresinde OSB olan birey olmasının farkındalık üzerindeki etkilerinin sınırlı olduğunu ifade etmiştir.

Bilgi edinme kaynakları açısından, sosyal medyanın anneler arasında en yaygın bilgi kaynağı olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, sosyal medyanın OSB hakkında bilgi edinme üzerindeki etkisini vurgulayan Serter ve Yıldız'ın (2021) bulgularıyla paralellik göstermektedir. Sosyal medya, OSB ile ilgili bilgi akışının hızlandığı ve yaygınlaştığı bir platform olarak öne çıkmaktadır (Kars ve Akyürek, 2019). Ancak sosyal medyada bulunan bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği konusunda endişeler bulunabilir (Yener ve Geçer, 2021). Bu, sosyal medyanın bilgi edinme aracı olarak kullanımı konusunda dikkatli olunması gerektiğini göstermektedir (Jones ve Harwood, 2009). Bu veriler doğrultusunda aileleri doğru bilgilendirmek amacıyla alan uzmanları tarafından bilgilendirici içeriklerin oluşturularak sunulması ve bu tür güvenilir sayfaların açılmasının önemli olduğu söylenebilir.

Kaya, F. ve Taşlıbeyaz, H.F. (2025). Okul öncesi çocuğa sahip annelerin otizm spektrum bozukluğuna ilişkin farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 603-618. DOI. 10.51460/baebd.1585355

İletişim ve davranış kalıplarına yönelik farkındalıkların, AOFÖ toplam puanı ile güçlü ilişkiler gösterdiği bulunmuştur. Bu bulgu, alanyazında benzer konularda yapılmış olan araştırma (Arif, vd., 2013; Yazıcı ve Karsantık, 2023) bulgularıyla uyumludur. Bu araştırmalarda iletişim becerileri ve davranış kalıplarına yönelik farkındalığın, OSB ile ilgili genel bilgi ve anlayışı artırabileceği vurgulanmıştır (Arif, vd., 2013; Yazıcı ve Karsantık, 2023). Çalışma bulguları da annelerin OSB olan bireylerin iletişim becerilerine yönelik farkındalıklarının, genel farkındalığı önemli ölçüde artırabileceğini göstermektedir. Bu ilişki, OSB farkındalığını artırma stratejilerinde iletişim ve davranış kalıplarına odaklanmanın önemini ortaya koymaktadır.

Çoklu doğrusal regresyon analizleri, annelerin OSB olan bireylerin davranış kalıplarına yönelik farkındalıklarının çocuk sayısı, eğitim düzeyi, yaş ve iletişim becerileri tarafından önemli ölçüde açıklandığını göstermiştir. Bu bulgular, Bozdoğan'ın (2022) OSB ile ilgili farkındalık düzeylerini etkileyen faktörler üzerine yaptığı çalışmanın sonuçlarıyla paraleldir. Bozdoğan (2022), eğitim düzeyinin ve yaş faktörlerinin OSB farkındalığını etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca, çalışma bulguları, annelerin iletişim becerilerine yönelik farkındalıklarının OSB farkındalığı üzerindeki etkisini vurgulamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, annelerin OSB farkındalığının yaş, eğitim düzeyi, meslek, yakın çevrede OSB olan bireylerin varlığı ve bilgi edinme kaynaklarına göre değiştiğini göstermektedir. Eğitim düzeyi ve yaş değişkenleriyle OSB farkındalığı arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ayrıca, bilgi edinme kaynaklarının sosyal medya gibi modern araçların etkili olduğunu ancak güvenilirliğinin sorgulanabileceğini göstermektedir. Lise ve alt eğitim kademelerinde bu bireylerin temel özelliklerini öğretmeye ilişkin dersler verilmesi toplumsal farkındalık açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak, anneler özelinde toplumsal bir farkındalık oluşturmak OSB olan bireylerin gelişim süreçlerine olumlu katkıları olacağı söylenebilir.

Gelecek araştırmalarda, sadece annelerin değil toplumun farklı kesimlerinin de OSB farkındalığının farklı değişkenler bağlamında araştırılabilir. Günümüzde birçok insan tarafından bilgi edinme kaynağı olarak da kullanılan sosyal medya ve diğer kaynakların güvenilirliğinin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi önerilmektedir. Ayrıca, meslek ve çevresel faktörlerin etkilerini daha kapsamlı bir şekilde ele almak, bu değişkenlerin OSB farkındalığıyla farklılaşp farklılaşmadığının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilir. Eğitim programlarının ve farkındalık kampanyalarının, yaş ve eğitim düzeyine göre özelleştirilmesi, OSB farkındalığını artırmak için etkili bir strateji olabilir.

Kaynakça

- Abusukkar, O. M. (2020). Suudi toplumunda otizm spektrum bozukluğuna ilişkin farkındalık düzeyleri: Açımlayıcı/Keşfedici bir çalışma. *Ozel Egitim Dergisi*, 21(2), 242-246. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.513953>
- Akgül, E. M., & Mertoğlu, H. (2020). Öğretmen yetiştirme programlarında otizm farkındalığı: fen bilgisi eğitimi örneği. *Journal of Individual Differences in Education*, 2(1), 31-41.
- Alpdoğan, Y., Sazak, E., & Omak, S. (2023). Investigation of knowledge and awareness of family physicians on autism spectrum disorder in Turkey. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 24(2), 1406-1461. <https://doi.org/10.29299/kefad.1268914>
- Alsehemi, M. A., Abousaadah, M. M., Sairafi, R. A., & Jan, M. M. (2017). Public awareness of autism spectrum disorder. *Neurosciences Journal*, 22(3), 213-215. <https://doi.org/10.17712/nsj.2017.3.20160525>
- American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). Washington, DC: Author.
- Arif, M. M., Niazy, A., Hassan, B., & Ahmed, F. (2013). Awareness of autism in primary school teachers. *Autism research and treatment*, 2013(1), 961595. <https://doi.org/10.1155/2013/961595>
- Arslan, K. (2023). Otizmlilere yönelik toplumsal farkındalık düzeyinin incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11(34), 28-47. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1167352>
- Aydın, D., & Özgen, Z. E. (2018). Çocuklarda otizm spektrum bozukluğu ve erken tanılamada hemşirenin rolü. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(3), 93-101.
- Baloğlu, O., Jarvis, M. A., Chirona, G., Mbeje, P., Ngcobo, S. J., Gqaleni, T., ... & Brysiewicz, P. (2024). Experiences of families with children diagnosed with autism spectrum disorder in world health organization afro-regions: A scoping review. *Nursing & Health Sciences*, 26(2), e13123. <https://doi.org/10.1111/nhs.13123>
- Başarı, E., Şahin, K., & Karabulut, E. (2023). Otizm spektrum bozukluğu (OSB) eğitiminin üstün zekalı ve yetenekli çocukların velilerinin OSB farkındalık düzeylerine etkisi. *İçel Dergisi*, 3(2), 47-57.
- Biber, K., Cankorur, H., Akçay, Z. N., & Şumnulu, B. (2018). Çocukları okul öncesi eğitime devam eden annelere otizm spektrum bozukluğuna yönelik farkındalık eğitimi. *Turkish Studies*, 13(11), 345-362. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13556>
- Bozdoğan, H. İ. (2022). *Otizm spektrum bozukluğu tanısı olan bireylerin ebeveynleriyle tipik gelişim gösteren bireylerin ebeveynlerinin otizmle ilgili farkındalıkları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Medipol Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Carpita, B., Migli, L., Chiarantini, I., Battaglini, S., Montalbano, C., Carmassi, C., ... & Dell'Osso, L. (2022). Autism spectrum disorder and fetal alcohol spectrum disorder: a literature review. *Brain Sciences*, 12(6), 792. <https://doi.org/10.3390/brainsci12060792>
- Centers for Disease Control and Prevention. (2022). Signs and Symptoms of Autism Spectrum Disorder. <https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/signs.html>
- Dillenburger, K., Jordan, J. A., McKerr, L., Devine, P., & Keenan, M. (2013). Awareness and knowledge of autism and autism interventions: A general population survey. *Research in autism spectrum disorders*, 7(12), 1558-1567. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2013.09.004>
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4th ed.). SAGE Publication.
- Gölbaşı, H., Demirel, Y., Karaca, S. N., Çiçek, A. U., & Sarı, S. A. (2021). Sivas İl Merkezi'nde otizm spektrum bozukluğunun (OSB) yaygınlığı ve aile sağlığı merkezleri sağlık çalışanlarının OSB farkındalıkları. *Cukurova Medical Journal*, 46(3), 998-1008. <https://doi.org/10.17826/cumj.904937>
- Han, Z., Zhong, H., & Hansen, P. (2024). The complex information needs of Chinese parents of children with autism spectrum disorder. *Online Information Review*, 48(3), 601-618. <https://doi.org/10.1108/OIR-04-2022-0247>

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2025), 16 (1), 603-618.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2025), 16 (1), 603-618.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Hao, X., An, Q., Li, J., Min, H., Guo, Y., Yu, M., & Qin, J. (2022). Exploring high-order correlations with deep-broad learning for autism spectrum disorder diagnosis. *Frontiers in Neuroscience, 16*, 1046268. <https://doi.org/10.3389/fnins.2022.1046268>
- Hodgetts, S., Zwaigenbaum, L., & Nicholas, D. (2015). Profile and predictors of service needs for families of children with autism spectrum disorders. *Autism, 19*(6), 673-683. <https://doi.org/10.1177/1362361314543531>
- Huang, A. X., Jia, M., & Wheeler, J. J. (2013). Children with autism in the People's Republic of China: Diagnosis, legal issues, and educational services. *Journal of autism and developmental disorders, 43*, 1991-2001. <https://doi.org/10.1007/s10803-012-1722-6>
- Hughes, M. M., Shaw, K. A., DiRienzo, M., Durkin, M. S., Esler, A., Hall-Lande, J., ... & Maenner, M. J. (2023). The prevalence and characteristics of children with profound autism, 15 sites, United States, 2000-2016. *Public Health Reports, 138*(6), 971-980. <https://doi.org/10.1177/00333549231163551>
- Hung, L. Y., & Margolis, K. G. (2024). Autism spectrum disorders and the gastrointestinal tract: insights into mechanisms and clinical relevance. *Nature Reviews Gastroenterology & Hepatology, 21*(3), 142-163. <https://doi.org/10.1038/s41575-023-00857-1>
- Jones, S. C., & Harwood, V. (2009). Representations of autism in Australian print media. *Disability & Society, 24*(1), 5-18. <https://doi.org/10.1080/09687590802535345>
- Karasar, N. (2014). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel.
- Karavuş, M., Altaş, Z. M., Hidiroğlu, S., Arı, N., Bağrıaçık, F., Can, A., & Güner, Ç. Z. (2019, September). 6 yaş altı (okul öncesi) çocukların ebeveynlerinde otizm bilgi düzeyinin ölçülmesi. 3. Uluslararası 21. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, Bildiriler Kitabı, s.1279-1280, Antalya, Kasım 26-30.
- Kars, S., & Akyürek, G. (2019). Otizmin basılı medyada temsili: Ulusal eylem planından sonraki sürecin incelenmesi. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi, 8*(1), 187-194.
- Kurt, G., Ervüz, F. Ö., & Ervüz, C. (2023). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara ilişkin farkındalıkları. *TOĞÜ Sağlık Bilimleri Dergisi, 3*(1), 37-48.
- Li, S. N., Chien, W. T., Lam, S. K. K., Chen, Z. Y., & Ma, X. (2024). Effectiveness of parent-focused interventions for improving the mental health of parents and their children with autism spectrum disorder: A systematic review and meta-analysis. *Research in Autism Spectrum Disorders, 114*, 102389. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2024.102389>
- Lord, C., Charman, T., Havdahl, A., Carbone, P., Anagnostou, E., Boyd, B., ... & McCauley, J. B. (2022). The Lancet Commission on the future of care and clinical research in autism. *The Lancet, 399*(10321), 271-334. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)01541-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)01541-5)
- Macaroğlu-Akgül, E., & Mertoğlu, H. (2020). Autism awareness in teacher training programs: Science teaching example. *Journal of Individual Differences in Education, 2*(1), 31-41.
- Maenner, M. J. (2023). Prevalence and characteristics of autism spectrum disorder among children aged 8 years. Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network, 11 sites, United States, 2020. *MMWR. Surveillance Summaries, 72*.
- Neng, B. (2021). *Okul Öncesi Çocukların Annelerinin Otizm Farkındalığı Ölçeğinin Oluşturulması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi) Marmara Üniversitesi.
- Neng, B., Sarısaltık, A., Hidiroğlu, S., & Karavuş, M. (2023). Autism Awareness of Mothers Scale (AAMS): A study of validity and reliability. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice, 5*(2), 1-11. <https://doi.org/10.37233/TRSPED.2023.0139>
- Pirinççi, S., Aksu, M. H., Abacıgil, F., & Okyay, P. (2019). Tıp fakültesi 6. sınıf öğrencilerinde otizm spektrum bozukluğu ile ilgili bilgi ve farkındalık düzeyi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 26*(3), 97-102. <https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2016.2016.06.028>
- Saçan, S., Adıbelli, D. & Öztürk, N. (2019). "How aware are educators about autism?", *International Social Sciences Studies Journal, 5*(32), 1712-1722 <https://doi.org/10.26449/sss.1369>

Kaya, F. ve Taşlıbeyaz, H.F. (2025). Okul öncesi çocuğa sahip annelerin otizm spektrum bozukluğuna ilişkin farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 16*(1), 603-618. DOI. 10.51460/baebd.1585355

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2025), 16 (1), 603-618.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2025), 16 (1), 603-618.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Serter, S. S., & Yıldız, S. (2021). Sosyal medya kampanyası aracılığıyla otizm farkındalığının ölçülmesi ve artırılmasına yönelik bir iletişim çalışması. *Selçuk İletişim, 14(4), 1844-1878.* <https://doi.org/10.18094/josc.984751>
- Shetty, A., & Rai, B. S. (2014). Awareness and knowledge of autism spectrum disorders among primary school teachers in India. *International Journal of Health Sciences and Research, 4(4), 80-85.*
- Suria, H., Mardiyah, R., Harun, N. A., Ismail, T. A. T., & Kamarulbahri, T. M. S. T. (2024). Awareness, knowledge and attitude of autistic spectrum disorder among people in Pahang. *Quantum Journal of Social Sciences and Humanities, 5(3), 185-191.* <https://doi.org/10.55197/qjssh.v5i3.383>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2014). Using Multivariate Statistics (Sixth Edition) USA: Pearson New International Edition.
- Tölük, B., Polat, Ö., & Yılmaz, S. (2021). Knowledge level and awareness of parents with 18-36 month-old children about autism spectrum disorder. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, 15(3), 531-539.* <https://doi.org/10.21763/tjfmpe.928293>
- Türk Dil Kurumu. (2024). <https://sozluk.gov.tr/>
- Ulutaşdemir, N., Uzun, S., Top, F. Ü., Demir, S., & Kulakaç, N. (2021). Determination of the autism awareness in women who are future mothers. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(2), 205-212.*
- World Health Organization. (2021). Autism Spectrum Disorders.
- Yazıcı, M. S., & Karsantik, İ. (2023). Otizm Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 58(58), 18-40.* <https://doi.org/10.15285/maruaebd.1189906>
- Yener, İ., & Geçer, E. (2021). Televizyon dizileri, toplumsal farkındalık ve otizm: "Mucize Doktor" dizisi örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi, 16(1), 146-162.* <https://doi.org/10.17550/akademikincelemeler.766630>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zülkar, Y., Söyünmez, S., Turan, F. D., & İşler Dalgıç, A. (2021). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ebeveynlerin istismar konusundaki farkındalıklar. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 12(4), 288-296.* <https://doi.org/10.14744/phd.2021.78055>

Kaya, F. ve Taşlıbeyaz, H.F. (2025). Okul öncesi çocuğa sahip annelerin otizm spektrum bozukluğuna ilişkin farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 16(1), 603-618.*
DOI. 10.51460/baebd.1585355